

ÚVOD DO TEÓRIE A DEJÍN MASOVEJ KOMUNIKÁCIE A MASMÉDIÍ

Mgr. Michal Bočák, PhD.

Predmet oboznamuje študentov a študentky so základnými koncepciami súčasného štúdia médií a ich pôvodom. Prednášky vytyčujú širšie teoretické rámce vybraného aspektu mediálnych štúdií, semináre ukazujú možnosti aplikácie rôznych prístupov na skúmanie komunikácie, médií, kultúry. Cieľom predmetu je orientácia v základných teoretických (osobitne terminologických) a analytických súradniciach mediálnych štúdií, potrebná pre ďalšie akademické štúdium médií.

základné informácie o predmete	
kód predmetu	1ISJMm/UTDMK/11 (denné štúdium) 1ISJMm/UTDMKe/11 (externé štúdium)
akademický rok	2011/2012
študijný program	masmediálne štúdiá
stupeň štúdia	bakalársky
zaradenie v OŠP	1. ročník, zimný semester
záväznosť predmetu	povinný
rozsah výučby	1 P + 2 S týždenne (denné štúdium) 3 x 5-hodinový blok (externé štúdium)
spôsob hodnotenia	skúška
počet kreditov	5

KRITÉRIÁ HODNOTENIA

Do celkového hodnotenia sa započítava plnenie nasledujúcich kritérií, z ktorých je každé hodnotené osobitnou čiastkovou známku (s uvedeným percentuálnym podielom na celkovom hodnotení):

Denné štúdium:

- aktívna participácia na seminároch (20 %),
- výsledok priebežného (vopred ohláseného) terminologického testu (20 %) a
- výsledok písomnej skúšky (60 %; test musíte absolvovať úspešne, t. j. získať min. 70 % bodov).

Externé štúdium:

- výsledok priebežného (vopred ohláseného) terminologického testu (40 %) a
- výsledok písomnej skúšky (60 %; test musíte absolvovať úspešne, t. j. získať min. 70 % bodov).

Skúška sa realizuje formou písomného testu zameraného na preverenie porozumenia základným konceptom mediálnych štúdií, ovládania základnej terminológie (v rozsahu tém uvedených v časti *Rámcová náplň stretnutí*; vychádza sa z prednášok, seminárov a z povinného čítania) a preukázania schopnosti využiť osvojené koncepty v interpretačnej časti (krátka analýza). Termíny skúšky budú zverejnené koncom semestra v MAIS.

DOCHÁDZKA

Vaša účasť na hodinách je jedným z kľúčových prvkov úspešného absolvovania predmetu. Bez akéhokoľvek postihu (a nutnosti vysvetľovania) môžete využiť:

- na dennom štúdiu tri (3) absencie na prednáške a tri (3) na seminári,
- na externom štúdiu absenciu na jednom (1) bloku (súhrnne).

Ak tento počet prekročíte, predmet nebudete môcť absolvovať (automaticky získate celkové hodnotenie FX), takže odporúčam šetriť si absencie pre prípad reálnej potreby. V prípade neúčasti na priebežnom hodnotení (test) musíte neodkladne (najneskôr v zápočtovom týždni) absolvovať náhradný termín hodnotenia; inak získavate za priebežné hodnotenie FX.

V prípade, ak sa u vás vyskytnú závažnejšie zdravotné problémy, informujte ma, prosím, ak vám to váš zdravotný stav dovoľuje, čo najskôr – v tomto prípade, samozrejme, nájdeme náhradné riešenie, akonáhle budete opäť pripravený/á študovať. Ak prídete na hodinu neskôr než 10 minút po jej oficiálnom začiatku, považuje sa to za absenciu. To isté platí pre skoršie odchody z vyučovania.

PRIPRAVENOSŤ A PARTICIPÁCIA

Vyžadujem (a kontrolujem) dôkladnú priebežnú prípravu. Vašou úlohou je vopred (t. j. pred vyučovaním) sa oboznámiť s požadovanými (aj ďalšími s témou súvisiacimi) zdrojmi a byť pripravený/á náležite sa zapájať do diskusie o nastolenej téme (pri príprave sa riadte rámcovou náplňou stretnutí a mojimi upresňujúcimi pokynmi). Úroveň vašej prípravy (schopnosť zodpovedať nastolené otázky i samostatné zapájanie sa do diskusie) priebežne hodnotím.

Základom dobrej diskusie sú okrem znalosti témy a schopnosti podložené argumentovať vzájomná slušnosť a rešpektovanie partnerov v rozhovore (aj pokiaľ prezentujú protikladné názory). Tak ako kdekoľvek, ani na svojich hodinách netolerujem prejavy akejkoľvek neznášanlivosti, najmä vo vzťahu k pohlavným, gendrovým, sexuálnym, etnickým, rasovým, triednym inakostiam.

CELKOVÉ HODNOTENIE

Vaša výsledná známka (Z) bude vypočítaná ako súčet numerických vyjadrení čiastkových známok (z) vynásobený koeficientmi ich významnosti (k) podľa vzorca: $Z = (z_1 \times k_1) + (z_2 \times k_2) + (z_3 \times k_3)$ na dennom a $Z = (z_1 \times k_1) + (z_2 \times k_2)$ na externom štúdiu.

číselné vyjadrenie hodnotení					
A	B	C	D	E	FX
1	1,5	2	2,5	3	4

Príklad: na hodinách ste sa zapájali do diskusií len sporadicky, zväčša ste nevedeli na nastolené otázky odpovedať, čo hodnotím známkou D (2,5). Na priebežný text ste sa pripravili priemerne (C – 2). Na záverečný test ste sa naučili vynikajúco, získali ste A (1). Vaša celková známka teda bude po dosadení všetkých hodnôt vypočítaná takto:

$$(2,5 \times 0,20) + (2 \times 0,20) + (1 \times 0,60) = 0,50 + 0,40 + 0,60 = 1,5 \rightarrow \mathbf{B}$$

ŠTUDIJNÉ MATERIÁLY

Povinné študijné texty sú uvedené pri témach jednotlivých stretnutí. Nie vždy ich pokrývajú úplne, takže sa očakáva vaša príprava s pomocou doplnkových zdrojov. V prípade nejasností, samozrejme, neváhajte hľadať vysvetľujúce a doplňujúce informácie v ďalších knihách, časopisoch a na webe.

Linky na vybrané študijné materiály budú sprístupnené v sekcii *Výučba – Zima – Úvod do médií* mojej pracovnej stránky michalbocak.weebly.com. Študijné materiály sú zaheslované (pdf, zip-archívy); heslá vám rozošlem na vaše mejlové adresy. **Upozornenie!** Všetky materiály sú určené výhradne na vaše študijné účely. Heslá nesmiete poskytnúť tretím stranám. Za zverejnenie hesiel či iné sprístupnenie materiálov vami tretím stranám neručím. Webstránku predmetu pravidelne navštevujte – budem na nej zverejňovať aktuálne pokyny.

ĎALŠIE UPOZORNENIA A INFORMÁCIE

Keď vchádzate do vyučovacej miestnosti, vypnite si mobilné telefóny alebo aspoň zvuky (aj vibračné zvonenie); budem dodržiavať to isté. Nevenujte sa počas hodiny inej činnosti (esemesky, internet, príprava na iné hodiny a pod.). Zhotovovať akékoľvek záznamy (zvukové, fotografické, audiovizuálne) je na Prešovskej univerzite v Prešove bez predchádzajúceho súhlasu vyučujúceho zakázané. Na hodine môžete jesť a piť; nebuďte však nadmieru hluční. Pri porušení týchto podmienok vás môžem požiadať, aby ste učebňu opustili s tým, že vylúčenie z hodiny sa vám započíta ako absencia. Na krátke opustenie vyučovacích priestorov (WC, užitie lieku a pod.) máte, samozrejme, nárok bez opýtania.

Ak jestvujú závažné okolnosti, ktoré vám bránia venovať sa štúdiu v plnej miere (napr. pohybové obmedzenie, dyslexia, náhle zhoršený psychický stav a pod.; nie pracovný úväzok či iné súkromné aktivity) a o ktorých by som, podľa vás, mal vedieť, bez obáv ma o nich môžete informovať. Tieto informácie ostanú dôverné. Situácii môžeme po vzájomnej dohode prispôbiť charakter vašej prípravy.

RÁMCOVÁ NÁPLŇ STRETNUTÍ

1. Komunikácia a médiá

Komunikácia – hľadanie definície. Transmisívne a rituálové (kulturálne) poňatie komunikácie (James Carey). Komunikácia ako sociálna interakcia. Typológia interakcií Johna Thompsona. Kultúra: antropologické a axiologické chápanie pojmu. Roviny komunikácie. Masová, masmediálna a mediálna komunikácia. Médium a mediácia – vymedzenie pojmov. Kategorizácia médií. Možnosti modelovania komunikácie: základné modely a kritická reflexia ich čít.

Čítanie: Thompson, s. 70 – 98.

2. Semiotický prístup ku komunikácii: znaky a významy

Znak a semiotika. Semiotický trojuholník: prvky a vzťahy. Referenčná a relačná teória významu; textuálny a auditoriálny prístup k tvorbe významu. Opozície ikonickosť – arbitrárnosť, motivovanosť – konvencionalita. Paradigma a syntagma v semiotike. Kódy, kodifikácia, typológia kódov. Signifikácia a rády označovania (denotácia, konotácia, mýtus a ideológia) u Rolanda Barthesa.

Čítanie: Černý – Holes (úvodné časti); Chandler.

3. Reprezentácia a realita

Realita v otázkach jej existencie a poznávania: esencializmus a konštruktivizmus. Sociálny konštruktivizmus (konštrukcia, objektivizácia reality, etnocentrizmus). Reprezentácia – významy pojmu. Naturalizácia významu. Vzťah reprezentácie a konania: definícia situácie. Mediálne reprezentácie: predstava odrazu/skreslenia informácií a aktívnej konštrukcie významu. Rámcovanie (framing) reality.

Čítanie: Sedláková.

4. Diskurz

Sociálno-historické chápanie diskurzu (Michel Foucault). Diskurz v jazykovede. Diskurz a konanie. Diskurz a moc: ideológia, hegemonia, štátne aparáty represívne a ideologické. Diskurzívne štruktúrovanie reality: binárne opozície, subordinácia. Príklady diskurzívnych stratégií: sociálna tabuizácia, ex-nominácia.

Čítanie: Bočák, 2009.

5. Subjekt a identity

Osobnosť, identita, subjektivita. Subjekt a interpelácia (Louis Althusser). Identifikácia, enkulturácia a positioning. Multiplicita, intersekcionalita a fluidita identity. Pohlavie – gender – túžba ako základná trieda gender studies. Esencialistický vs. diskurzívny výklad pôvodu rodu. Koncept queer a queer studies. Gendrovaná komunikácia a koncept gaze. Konštrukcia identity v diskurze (gender, sexualita, rasa/etnicita, trieda): strategický esencializmus, politika identity.

Čítanie: Barker (príslušné heslá).

6. Mediálna produkcia

Špecifiká médií ako sociálnych inštitúcií re-/produktujúcich kultúru. Médiá ako ekonomické subjekty (financovanie médií, vlastníctvo a jeho koncentrácia, procesy komercializácie a komodifikácie v širšom kultúrnom kontexte). Spektrum komunikačného/mediálneho priemyslu. Mediálne organizácie (podniky) a ich fungovanie. Inštitucionalizácia postupov tvorby mediálnych produktov – mediálna logika, mediálne rutiny (napr. spravodajské hodnoty). Jednotlivec ako produktor v mediálnej komunikácii.

Čítanie: McQuail (kapitoly venované mediálnej produkcii); Burton – Jiráček.

7. Mediálne texty

Základné analytické koncepty skúmania mediálnych textov: naratívy a naratívna štruktúra, žáner a jeho výklady (napr. teoretický vs. praktický žáner), formáty ako prejav komodifikácie kultúrnych produktov. Štandardizácia vs. kreativita ako prístupy k tvorbe mediálnych textov. Charakteristické črty mediálnych produktov (schematickosť, konvenčnosť, serialita).

Čítanie: Burton – Jiráček; Bočák, 2008.

8. Publiká médií

Publikum v mediálnej komunikácii: pôvod termínu, definície. Akademický vs. marketingový prístup k publikám, publikum ako konštrukt (Ien Ang). Singulárové vs. plurálové používanie termínu: publikum vs. publiká. Typológia mediálnych publik. Otázka aktivity publika, podstata paradigmatického rozdielu termínov príjemca – používateľ/konzument. Historický vývoj publik. Pôvod mediálnych publik. Tradície/paradigmy výskumu publika (napr. analýza recepcie, etnografia publik).

Čítanie: Volek, 2008.

9. Komunikačné a mediálne štúdiá: vývin a súčasný stav

Vedecké skúmanie komunikácie a médií. Sociálne, humanitné a prírodné vedy vo výskume komunikácie a médií. Vedecká paradigma, paradigmy komunikačných a mediálnych štúdií. Teória komunikácie, teória masovej komunikácie. Komunikačné a mediálne štúdiá; komunikológia a mediológia. Diskusia disciplína/pole. K súčasnej povahe poznania: mono-, inter-, trans- a postdisciplinarita. KMŠ na akademickej pôde. Kultúrne štúdiá – kultúrny obrat v analýze médií. Domáca (česko-slovenská), európska a ďalšie tradície výskumu médií v komparácii.

Čítanie: Bočák, 2006a; Volek – Jiráková – Köpplová, 2006; Volek, 2003.

10. Vývin komunikácie a médií

Perspektívy vývoja komunikačných foriem: konkurenčná (vytláčanie foriem) a aditívna (priberanie foriem). Teória premien (Melvin DeFleur a Sandra Ball-Rokeach) a základné epochy vývoja komunikácie. Technologický a inštitucionálny vývoj médií. Vyhliadky do komunikačnej a mediálnej budúcnosti.

Čítanie: Ball-Rokeach – DeFleur, s. 17 – 40.

Semináre sú založené na diskusii o prečítaných textoch a aplikácii poznatkov v interpretácii médií a komunikácie, pričom sa využívajú najmä príklady z aktuálnej mediálnej praxe. Náplň seminárov sa v priebehu semestra pružne vyvíja v závislosti od aktuálneho plnenia jednotlivých úloh.

ZÁKLADNÉ ČÍTANIE

- Barker, Chris: Slovník kulturních studií. Praha: Portál 2006. 208 s.
- Bočák, Michal: Vývinové paralely komunikačných a mediálnych štúdií. In: Magál, Slavomír – Mistrík, Miloš (eds.): Masmediálna komunikácia v interdisciplinárnom výskume. Zborník z konferencie s medzinárodnou účasťou konanej v dňoch 4. a 5. apríla 2006. Trnava: Fakulta masmediálnej komunikácie UCM 2006a, s. 235 – 237.
http://michalbocak.weebly.com/uploads/2/8/1/2/2812791/bocak_komunikacne_medialne_studia_2006.pdf
- Bočák, Michal: Formát v mediálnych štúdiách: terminologické úvahy. In: Rusnák, Juraj – Bočák, Michal (eds.): Médiá a text II. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity 2008, s. 8 – 19.
http://www.pulib.sk/elpub/FF/Bocak1/pdf_doc/bocak.pdf
- Bočák, Michal: Diskurz: neurčitá cesta kulturných, mediálnych a komunikačných štúdií do centra svojho záujmu. Kultura – média – komunikace (Spektákl, mijející realita a (ne)bezpečí informací. Diskurs(y) o diskursu), 2009, 1, č. 1, s. 117 – 146.
http://michalbocak.weebly.com/uploads/2/8/1/2/2812791/bocak_diskurz_kulturne_medialne_komunikacne_studia_2009.pdf
- Burton, Graeme – Jiráková, Jan: Úvod do studia médií. Brno: Barrister&Principal 2003. 392 s.
- Černý, Jiří – Holeš, Jan: Sémiotika. Praha: Portál 2004. 364 s.
- DeFleur, Melvin L. – Ball-Rokeach, Sandra: Teorie masové komunikace. Praha: Karolinum 1996. 365 s.
- McQuail, Denis: Úvod do teorie masové komunikace. Praha: Portál 1999. 448 s.
- Reifová, Irena a kol.: Slovník mediální komunikace. Praha: Portál 2004. 328 s.
- Sedláková, Renáta: Mediální konstrukce reality – reprezentace druhých. In: Foret, Martin – Lapčík, Marek – Orság, Petr (eds.): Média dnes: Reflexe mediality, médií a mediálních obsahů. Olomouc: Univerzita Palackého 2008, s. 145 – 160.
- Thompson, John B.: Média a modernita. Sociální teorie médií. Praha: Karolinum 2004. 220 s.

- Volek, Jaromír: *Mediální studia mezi kritikou ideologie a kritikou informace*. In: *Média a realita 04. Sborník prací Katedry mediálních studií a žurnalistiky FSS MU Brno*. Brno: Masarykova univerzita 2003, s. 11 – 33.
http://is.muni.cz/el/1423/podzim2004/ZUR101/um/90817/Volek_Mediální_studia_mezi_kritikou_ideologie.pdf
- Volek, Jaromír: *Proměny chování mediálních publik: postkritická perspektiva*. In: Foret, Martin – Lapčík, Marek – Orság, Petr (eds.): *Média dnes: Reflexe mediality, médií a mediálních obsahů*. Olomouc: Univerzita Palackého 2008, s. 215 – 233.
- Volek, Jaromír – Jirák, Jan – Köpplová, Barbara: *Mediální studia: východiska a výzvy*. *Mediální studia*, 2006, 1, č. 1, s. 8 – 20. <http://www.syndikat-novinaru.cz/mediální-studia/upload/MS-2006-01-pp08-20.pdf>

DOPLNKOVÉ ČÍTANIE

- Bačová, Viera: *Osobná identita – konštrukcie – text – hľadanie významu*. In: Čermák, Ivo – Hřebíčková, Martina – Macek, Petr (eds.): *Agrese, identita, osobnosť*. Brno: Psychologický ústav Akademie věd ČR a Tišnov: Sdružení SCAN 2003, s. 201 – 214.
- Bočák, Michal: *Viditeľné a neviditeľné v diskurze pohlavia, rodu a sexuality*. In: Magál, Slavomír – Mistrík, Miloš – Petranová, Dana (eds.): *Mediálne kompetencie v informačnej spoločnosti*. Trnava: Trnava: Fakulta masmediálnej komunikácie UCM 2007a, s. 88 – 91.
http://michalbocak.weebly.com/uploads/2/8/1/2/2812791/bocak_pohlavie-gender-sexualita_diskurz_2007.pdf
- Bočák, Michal: *Diskurz ako predmet transdisciplinárneho výskumu*. In: Slančová, Daniela – Bočák, Michal (eds.): *3. študentská vedecká konferencia 2007*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity 2007b. http://www.pulib.sk/elpub/FF/Slan-cova2/pdf_doc/bocak.pdf
- Concept Map for Media Studies. http://www.channel4.com/learning/breakingthenews/schools/downloads/learningmaterials/btn_conceptmap.ppt [alebo] http://www.channel4.com/learning/breakingthenews/schools/downloads/learningmaterials/btn_conceptmap.pdf [schéma na s. 3]
- Craig, Robert T.: *Communication*. In: Sloane, Thomas O.: *Encyclopedia of Rhetoric*. New York: Oxford University Press 2001. <http://spot.colorado.edu/~craigr/Communication.htm>
- Debray, Régis: *What is Mediology? Angl. preklad Martin Irvine*. http://www.georgetown.edu/faculty/irvinem/theory/Debray-What_is_Mediology.html [alebo] *Qu'est-ce que la médiologie? Le Monde Diplomatique*. August 1999, s. 32. <http://www.monde-diplomatique.fr/1999/08/DEBRAY/12314>
- Eco, Umberto: *Teorie sémiotiky*. Praha: Argo 2009. 648 s.
- Gauntlett, David: *Media Studies 2.0*. <http://www.theory.org.uk/mediastudies2.htm>
- Fiske, John: *Introduction to Communication Studies*. 2. vyd. New York: Routledge 1990. 203 s.
- Chandler, Daniel: *Semiotics for Beginners*. <http://www.aber.ac.uk/media/Documents/S4B/>
- Jirák, Jan – Köpplová, Barbara: *Média a spoločnosť. Stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. Praha: Portál 2003. 208 s.
- Jirák, Jan – Köpplová, Barbara: *Masová média*. Praha: Portál 2009. 416 s.
- Schulz, Winfried: *Funkce a důsledky politické komunikace*. In: Jirák, Jan – Říchová, Blanka (eds.): *Politická komunikace a média*. Praha: Karolinum 2000, s. 24 – 40.
- Watson, James: *Media Communication. An Introduction to Theory and Process*. 2. vyd. Palgrave Macmillan 2003. 368 s.

WEB

- Gauntlett, David: *Nine Top Tips for Media Students*. <http://www.theory.org.uk/student-tips.htm>
- Irvine, Martin: *Tying It All Together: Applied Media Theory*. <http://www9.georgetown.edu/faculty/irvinem/theory/appliedtheory.jpg> [alebo] <http://www.georgetown.edu/faculty/irvinem/CCTP748/appliedtheory.ppt>
- Server Daniela Chandlera o médiách – <http://www.aber.ac.uk/media>
- Server Micka Underwooda o médiách – <http://www.cultsock.ndirect.co.uk/MUHome/cshtml/>
- *Revue pro média* – <http://fss.muni.cz/rpm/archiv.htm>

KONTAKT

michal.bocak@gmail.com

WEB

michalbocak.weebly.com

KONZULTÁCIE

utorok 12,30 – 13,30

streda 17,00 – 18,00 (č. 281)

Prípadné konzultácie mimo konzultačných hodín len po predchádzajúcej vzájomnej dohode mejlom.

Na mejly poslané v piatok poobede a cez víkend odpoviem najskôr v pondelok doobeda.

Na tento dokument sa vzťahuje licencia Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported, dostupná na <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/>.